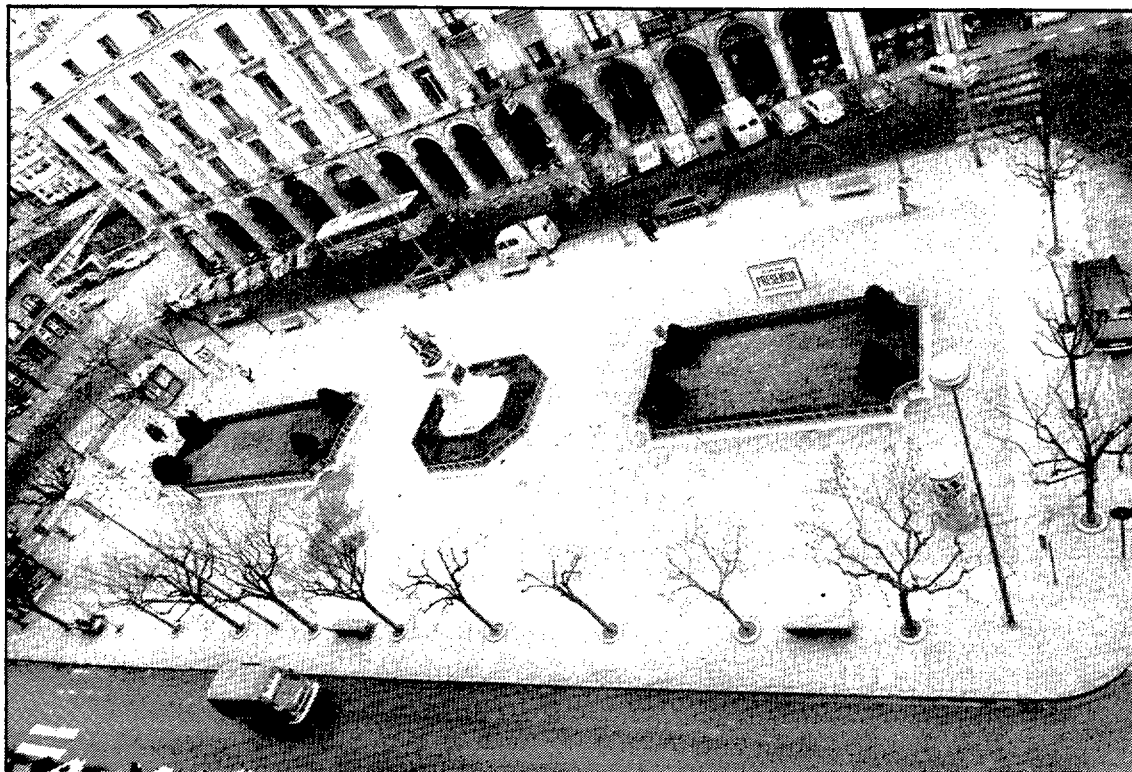

La plaça de la Independència

220

La plaça de la Independència es troba situada al bell mig de la franja de construccions que limiten el recinte del Barri Vell amb el nucli urbà estricte, i des de la seva projecció i edificació d'ençà de mitjan segle passat ha esdevingut un important indret de trobada i un espai escaient per fer-hi tota mena de celebracions. Tanmateix, hi aboquen diverses vies ciutadanes que li donen vida: així pel nord-oest connecta amb la Gran Via de Jaume I i l'avinguda d'en Ramon Folch, al nord-est amb el passeig de Canalejas, al sud amb el carrer de l'Argenteria mitjançant el pont de Sant Agustí, i finalment al nord-oest amb els carrers de Santa Clara i de l'Anselm Clavé.

NOMS OFICIALS I NOMS POPULARS

De bon principi aquest indret rebé el nom de plaça de Sant Agustí, pel fet que es troba situada allà on hi havia els camps de conreu de l'antic convent dels Agustins, datat ja l'any 1608. A conseqüència dels setges que Girona va patir a mans dels francesos en els anys 1808 i 1809, el convent quedà gairebé totalment enrunat, i al llarg del segle XIX hom n'emprà els espais construïts com a caserna de cavalleria.

El nom primitiu, de clara extracció popular, fou canviat l'any 1856 amb motiu de procedir-se a la inauguració de la primera pedra de la nova plaça, i que hom batejà aleshores com a plaça de la Princesa. Amb tot, per acord de l'Ajuntament del dia 12 d'octubre de l'any 1868, i en consonància amb el canvi ideològic produït al si de les Municipalitats, hom acordà rebatejar la plaça amb el nom de «plaça de la Independència», en com-

memoració de la «gloriosa lucha que en defensa de nuestra patria sostuvo a principios del corriente siglo esta inmortal Ciudad y toda la Nación».

Aquest nom arrelà definitivament, i restà intocant fins als nostres dies, tot i que ha hagut de conviure amb altres dues denominacions sovintment emprades: plaça de Sant Agustí —el primitiu nom que tingué l'indret i que perdurà en la memòria del poble i plaça dels «Cines», molt més moderna, i que té la seva raó de ser des de la primera d'aquest segle quan gairebé tots els cinemes de la ciutat es trobaven reclosos en aquesta plaça.

ELS CINEMES

Tal com assenyala Joan Vinyas i Comas a les seves «Memòries d'un gironí», si bé les pri-

meres exhibicions de cinema es feren a un local del carrer dels Ciutadans i la plaça del Gra, el veritable desvetllament del setè art a Girona es produí al redós d'aquesta plaça de la Independència.

Josep Grahit i Grau, autor de «El cine en Girona», reporta que ja vers el 1900 es muntaren unes barraques de fusta on es feien sessions de cinema i on es projectà amb gran èxit un «panorama» relatiu als setges de Girona pintat per l'artista Melchor Domenge. A més, durant les diades de Fires la plaça era ocupada per diversos cinematògrafs ambulants, que a poc a poc foren bandejats pels cinemes fixos que tot seguit envaïren l'indret.

A l'abril del 1904 s'exhibia en un cinema provisional el Sr. Rafael Pons i Orfila, un dels pocs supervivents de l'erupció volcànica

que dos anys abans havia enrunat la capital de l'illa de la Martinica. Al 1906 s'inaugurava el que havia estat el teatre del «Centro Moral», un artístic saló de cinema amb el nom de «Sala Gerió», decorat pel prestigiós arquitecte Rafael Masó, i que sovintment s'emprava també per fer representacions teatrals i concerts. Tot seguit serien bastits els cinemes més representatius. A finals de l'any 1908 obria les seves portes el «Gran Via», encara existent, i per les Fires del 1909 s'inaugurava el «Coliseo Imperial» que hom havia construït a l'espai proporcionat per l'enderrocament de l'antic baluard de Figuerola, i que en realitat havia començat a funcionar anys abans, instal·lat en una barraca de fusta a la mateixa plaça, i que era conegut amb el nom de «El Paralelo».

El mes d'abril de 1923 s'estrenava el «Teatre Albéniz», un altre del clàssics cinemes d'aquesta plaça, en el qual cinc anys més tard es féu una històrica sessió, amb assistència de les autoritats i la premsa, i on es projectaren pel·lícules parlades segons el procediment de Lee de Forest, amb gran èxit de la crítica.

EL MONUMENT ALS SETGES

Al bell mig de la plaça hom pot admirar actualment un monument que fou inaugurat per Fires de l'any 1894 amb l'assistència del capità general Valeriano Weyler, i que havia estat erigit a expenses del patrici Ferran Puig. El grup escultòric, intitulat «Girona 1809» fou executat a Roma per Antoni Parera Saurina, i contràriament al que es pensa, —tothom en diu «el monument d'Alvarez de Castro»— sembla que representa el general Palafox, un voluntari amb el trabuc a la mà i el cadàver d'un soldat francès als seus peus. Segons Grahit i Grau, el monument havia obtingut una medalla a l'Exposició Nacional del 1902, i fou adquirit primerament per a la ciutat de Saragossa, i més tard per Ferran Puig per a Girona, ja que hom considerà massa car el de l'olotí Miquel Blay relatiu a «L'heroi defensor de Girona», obrat per cert a la ciutat de París.

D'altra banda, a la plaça hi ha un altre petit monument que sovint passa desapercebut: ens referim a l'escultura que representa el nen de la tortuga, obra de Josep i Jordi Oliver i Viver, i que se situà al seu actual emplaçament l'any 1945 per l'Ajuntament en acabar les obres d'agencament de la plaça.

Anteriorment hi havia hagut el monument en memòria de les Corts Constituents —inaugurat

Cafè
¡CU-CUT!
Huumm...!!

Plaça Sant Agustí, 10
Pge. Albéniz
Tel. 20 83 01
GIRONA

Hostal Casa Marieta

Cuina catalana
Especialitat en banquets

Pl. Independència, 5 - Tel. 20 10 16
GIRONA

JOIERIA - RELLOTGERIA

MODERNA

RAMIREZ DE CARTAGENA

Plaça Independència, 14
Telèfon 20 83 72 - GIRONA

SI VOLS MENJAR
DEL POC EL MILLOR

XURRERIA

TORRES-FALCO

PASSEIG CANALEJAS
GIRONA

Frankfurt

Plaça Independència, 10

Albéniz

Tel. 21 05 39 - Girona

La plaça esdevé, al llarg de l'any, centre de múltiples activitats cíviques i festives. (Foto: arxiu PUNT DIARI).

La fira de joguines les vigílies de Reis són una reminiscència de les èpoques en què s'hi muntaven les parades de Fires. (Foto: arxiu PUNT DIARI).

el 8 de juny del 1869 — i que es desmuntà i traslladà l'any 1893 a la plaça de l'Hospital per tal de fer lloc al monument dels setges que s'inaugurà a l'any següent.

UNA PLAÇA MODELICA

Segons el Dr. Jaume Marquès, l'indret suau ocupat per la plaça es trobava, a finals del segle XIV i primers del XV, tancat per les muralles i sense cap mena d'edificació, fins que l'any 1608 el bisbe Àrevalo de Zuazo autoritzà els religiosos de Sant Agustí perquè hi construïssin l'església i el convent, que el 1678 encara restaven sense acabar. A les acaballes del segle XVII es bastí el baluard de Figuerola, on actualment s'alça l'edifici de correus i també el baluard de Santa Creu i una caserna de soldats.

Ja hem assenyalat que el convent quedà força malmès per l'impacte dels seges, i al 1840 l'edifici era desamortitzat, i poc més tard comprat per l'Ajuntament per convertir aquells solars en una moderna plaça. Com ha assenyalat Montserrat Moli, el desembre de l'any 1854 Josep Prats presentà una instància a l'Ajuntament tot demanant que li fixessin les línies d'edificació de la seva propietat que limitava

amb la plaça. L'arquitecte municipal Martí Sureda no en féu prou d'informar de la sol·licitud, sinó que anà molt més lluny i presentà un projecte de plaça porticada que era aprovat el mes de març de l'any 1855, i que es completà dos anys més tard.

Amb tot, i si bé ja al maig de 1856 es beneí la primera pedra, no fou fins a l'any 1861 que es començaren a aixecar les primeres cases, amb els tradicionals pòrtics fets amb pedra de les pedreres gironines. Al 1870 s'enderrocava la «Torre de les Aneles», la caserna (construïda el 1689), la torre de ponent i un tram de llenç de la muralla. A la darrera de segle s'enderrocaven tres cases que limitaven amb el carrer de Santa Clara, amb la intenció de fer una entrada més àmplia, i durant un temps les obres restaren aturades en bona part per l'oposició d'alguns propietaris que es veien afectats pel projecte i que es resistien a les expropiacions proposades per Martí Sureda i Deulovol, veritable artífex de la plaça.

A partir dels anys vint hi ha una represa de les obres de construcció de pisos, la plaça pren la configuració definitiva: el 1924 s'aprova el projecte de Ricard Giralt per a la seva urba-

nització i enjardinament, i al 1925 es col·loquen fanals per a l'enllumenat, i uns bancs de fusta.

Passaren anys fins que s'hi feren noves obres: Al 1944, l'Ajuntament fa el paviment amb llambordes, li posa nou enllumenat i agença els jardins; també es va refer el monument i se l'alça del nivell de terra. Paral·lelament a la lentitud amb que s'anava acomplint la definitiva delimitació de la plaça, i que en molts casos suposà enderrocar antigues construccions defensives, sorgiren diversos projectes que no reeixiren. Ens referim al projecte d'un mercat d'abastaments (1855) i d'un avantprojecte d'aparcament subterrani de l'any 1976. En aquest segon cas cal destacar que la iniciativa pren cos quan l'Ajuntament, en el ple del dia 19 de novembre del 1976, aprova l'avantprojecte d'aparcament subterrani a la plaça de la Independència i en superfície sota la línia del ferrocarril fins l'Avinguda d'en Ramon Folch. En aquells moments aquesta pretesa obra provocà l'oposició d'amplis sectors ciutadans que aconseguiren finalment que el projecte fos abandonat.

Pel que fa a les voltes de la plaça, cal convenir que actual-

ment sembla haver-se ja entrat en la recta final per al seu acabament, cloent així un cicle més que centenari. Remarquem que les voltes del costat nord són del 1977, completades l'any 1982, i que el setembre del 1984 s'enderrocà l'edifici del costat sud, antic local de la TEISA, i abans de l'entitat «Centro Moral», amb la qual cosa es permetrà l'acabament definitiu de la plaça porticada tal com havia estat projectada inicialment.

LES PRIMERES FIRES

Ja des de la darrerria del segle XIX, el centre neuràlgic de les Fires de sant Narcís es va traslladant de la plaça de les Cols a la de Sant Agustí. Al 1895 ja es traslladaven al nou emplaçament els firetaires de joguines i quincalla, mentre que a la popular Rambla hi restaven sobretot els queviures. A primers de segle, la Fira ja s'inaugurava oficialment des de la plaça de la Independència, i vers els anys vint el seu creixement havia estat tan espectacular que ja s'estenia vers la Gran Via de Jaume I i l'avinguda d'en Ramon Folch. A la postguerra la Fira ja s'assentà a la Gran Via, tot i que a la plaça hi quedà el costum d'instal·lar-hi les parades de joguines tal com

encara es pot veure enguany.

Aquesta fira de la darrerria del segle XIX ens és explicada per l'esmentat Joan Vinyas i Comas: «A la plaça de Sant Agustí, llavors, més reduïda de proporcions pel Baluard i el portal de Figuerola, s'instal·laven ja les barques d'atraccions o varietats, i especialment les de figures de cera, en les quals es representaven fets o successos culminants, entre els quals recordo encara haver vist la del cèlebre bandoler «Panxa Ampla» en capella».

Tanmateix, la Fira també aplegava els comerciants venedors de robes, confeccions i gèneres anàlegs, els quals havien de demanar el lloc per escrit i eren col·locats per un rigorós ordre. La resta de l'any la plaça contemplava l'anar i venir dels pagesos que hi duïen a vendre les verdures, llegums i els planters, i el cronista Geri6n es feia ressò el 1943 del gran moviment que donava a la plaça els magatzems de fruites i verdures. Ja el divendres a la tarda començava la venda a l'engròs als comerciants de la ciutat i comarques. A hores d'ara, aquesta funció d'indret lligat als antics mercats ha quedat totalment fora de lloc, i la centralització que hom ha fet dels serveis d'autobusos li ha llevat

INSTITUT DE SALUT
I BELLESA

EDELWEIS

Pla. Independència, 10, entre.4
Tel. 21 75 18 GIRONA

PERRUQUERIA

SERRA

Pl. Independència, 17
20 46 14
GIRONA

M
O
B
L
E
S
Els agroïm la seva visita
B
L
A
S
I
Plaça Independència, 7
Teléfon 20 09 38
Ciutadans, 20
MAGATZEM
Angel Guimerà, 22
SALT
GIRONA

perruqueria
fitocosmética

Plaça Independència, 2 Entresol 2ª - Tel. 20 74 64
GIRONA

Li ofereix les seves noves instal·lacions, a les quals tindrem a la seva disposició una computadora òptica que gradua la visió en 20 segons.

Consulti'ns qualsevol problema sense compromís; tenim UN OBSEQUI PER A VOSTÈ PER LA SEVA VISITA.

Plaça Independència, 3 - Teléf.: (972) 2022 17 - 17001 GIRONA

Joaquín Gironell

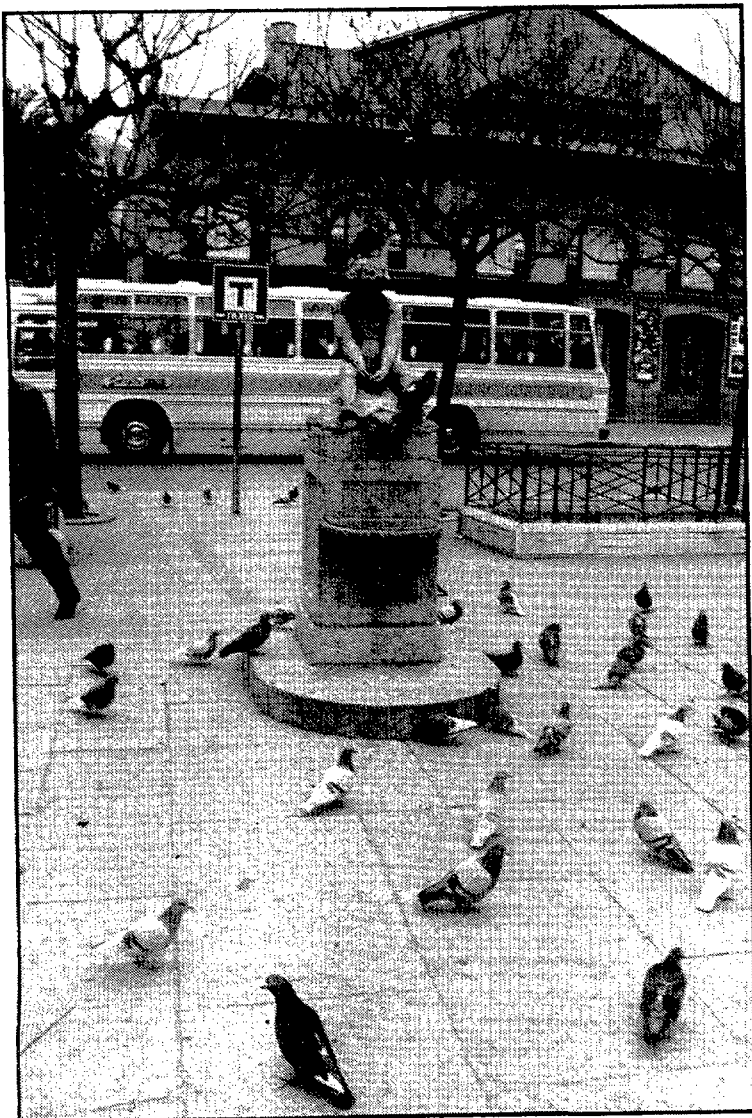
Carn i embotits

Plaça Independència, 13
Tel. 20 32 31 - GIRONA

RESTAURANT

FELIX LLORET

Plaça Independència, nº 14
Tel. 21 36 71 - GIRONA

La font del nen i la tortuga, amb el desaparegut cinema Coliseu Imperial al fons, en una foto de desembre de 1976. (Foto: arxiu PRESENCIA).

també bona part del tràfec que li era usual.

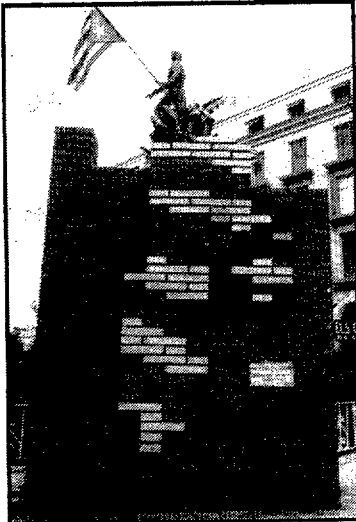
ENTITATS I PERIÒDICS

La plaça de la Independència ha comptat des de finals de segle passat amb un nombre important d'associacions que hi han bastit els seus locals i hi han organitzat activitats d'indole ben diversa. D'entre aquestes, cal parlar del «Circo Álvarez» (1900), a més tard Cinema Albéniz, on es feien obres de teatre, i el local del «Círculo de Unión Monárquica», ben bé al costat del «Coliseo Imperial».

A la darrerria de l'any 1903 el «Centre Catalanista de Gerona y su comarca» passà a ocupar un entresol sota les voltes de la

plaça, deixant així de viure de relogat al local del «Centro Moral». Compartien aquest nou local amb una societat coral anomenada «La Regional». Amb tot, l'entitat de més prestigi i arrelament de la plaça era el «Centro Moral»: construït com a centre social a finals del segle passat, l'any 1906 s'hi muntà la «Sala Gerió» dedicada a fer projeccions cinematogràfiques, i acollia uns socis d'extracció social benestant. Després de la guerra civil, aquest local fou ocupat per la TEISA i a partir del 1979 era un local electoral de la coalició nacionalista CiU. Fou enderrocat el mes d'octubre del 1984.

En els anys de canvi de segle, els entresols de la plaça es veïeren envaïts per les redaccions i administracions de diaris com «La Lucha», «La Nueva Lucha», «El Independiente», «El Guasón» que després de posar-se amb mig Girona hagué de tancar i cedí el local al periòdic «Heraldo de Gerona», i que més tard aquest traspasà a la gent que tirava endavant el «Buletí de la Lliga Catalanista de Girona». Encara que per poc temps, diversos locals de la plaça aixoplugaren les redaccions i administracions del

L'onze de setembre de l'any 1982, el PSAN va aixecar, a la plaça, un monument als Països Catalans que fou destruït pocs dies després. (Foto: arxiu PUNT DIARI).

bisetmanari «La Provincia» i «El Gironès».

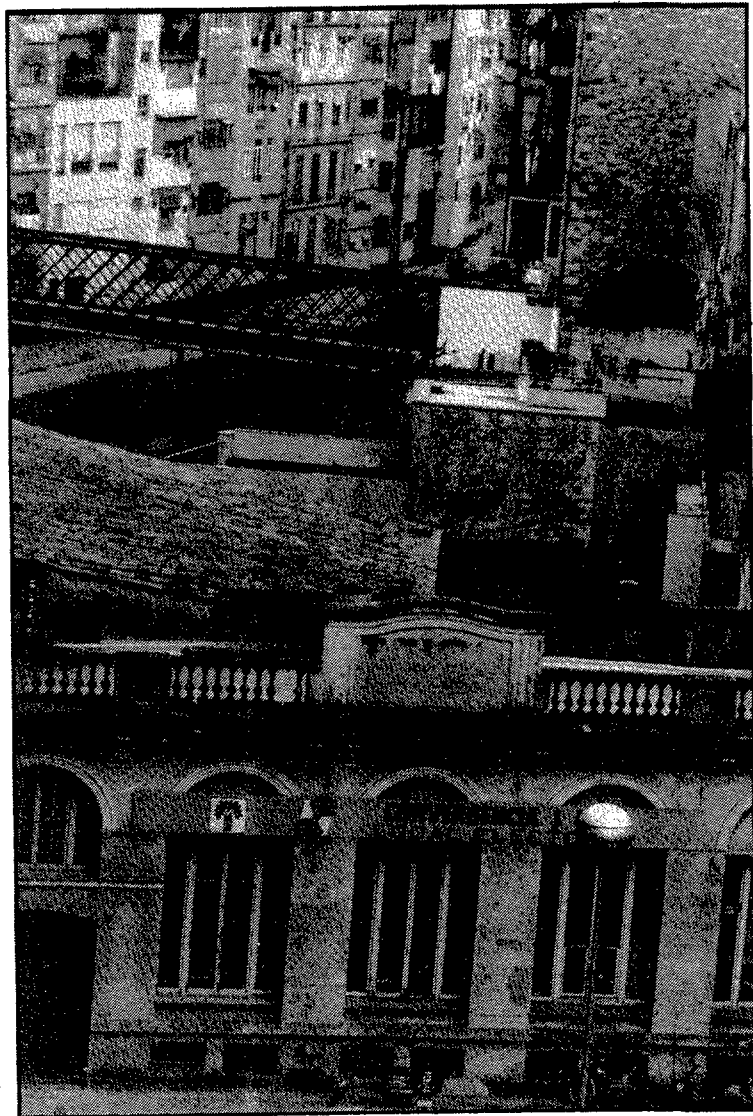
UN ESBARJO DIVERS

El fet que a la plaça es reunissin entitats i locals dedicats al lleure va fer que de bon començament hom l'escollís com a lloc ideal per a tota mena de celebracions. D'entre aquestes destaquem-ne una de ben original. Segons conta Josep Grahit, el 21 de setembre de l'any 1890 passà la maroma col·locada a l'alçària del tercer pis, entre les cases que aleshores portaven els números 5 i 15, l'artista volander J. Blondin, qui temps abans havia travessat les catarates del Niàgara davant d'una gernació expectant. En la seva actuació gironina s'ajagué a la maroma i féu agosarades acrobàcies, provocant el natural esglai del públic assistent.

Una altra mena d'esbarjo eren les audicions de música a càrrec dels Regiments de l'exèrcit destacats a Girona. Del 1871 al 1875 rivalitzaren dues bandes que donaven uns romàntics concerts els dijous i diumenges de cada setmana.

Si bé ja hem parlat de les entitats, afegim que l'1 de juny del 1884 se'n va inaugurar una de ben curiosa, anomenada «Círculo Álvarez» i que era propietat de n'Antoni Piferrer, porter major de l'Ajuntament. S'hi feien uns saraus molt sonats, funcions de teatre i fins i tot números de circ.

El desembre de 1871 funcionaven a la plaça uns establiments de banys, la propietària dels quals proposà a l'Ajuntament la construcció d'uns rentadors públics i una espaiosa pila per a banys. Els rentadors s'inauguraren el 15 de gener següent i els banys el 20 de maig del 1872, esdevenint un lloc molt freqüentat i de força anomenada.

Una curiosa perspectiva del dèrriu local del costat sud, amb el pont de les peixateries al fons. (Foto: arxiu d'imatges de l'Ajuntament de Girona).

UNA ACTIVITAT COMERCIAL EN CRISI

Es ben cert que durant molts anys aquesta plaça fou en bona part el rovell de l'ou de la ciutat, però d'ençà que l'antiga plaça de les Cols s'urbanitzà adientment i esdevingué l'actual i espaiosa Rambla, el paper protagonista jugat per la plaça de la Independència ha anat en davallada. I tot i així, la centralització de les Fires al seu redós i d'altres activitats de caire cultural, com ara la Fira del Llibre Vell, hi mantingueren fins als anys seixanta una activitat comercial ben remarcable.

Es a partir dels darrers anys quan la plaça ha anat perdent pes específic per la iniciativa de dos factors. Per una banda, els cinemes s'han anat escampant arreu de la ciutat, i a poc a poc el monopoli d'aquest esbarjo es va perdent. Dificilment se'n continuarà dient «la plaça dels cines», accepció que fins al moment senyalava més una mancança de la resta de la ciutat que no pas una virtut d'aquest indret. En segon terme, cal fer-se ressò del tancament de les companyies d'autobusos, que han anat a rau-

re prop de la plaça d'Espanya, manlleuant un moviment humà gens menyspreable a aquesta antiga plaça.

Actualment la vida econòmica es fonamenta encara en els cinemes —remodelats però menys concorreguts— i sobretot en l'atractiu dels nombrosos i reputats restaurants i cases de menjars que s'aixopluguen sota les altes voltes. Cal esperar que el tancament total de la plaça en el futur li doni nova empena per recuperar el seu paper de punt vital en l'esdevenidor econòmic de la ciutat.

Ramon Alberch i
Fugueras

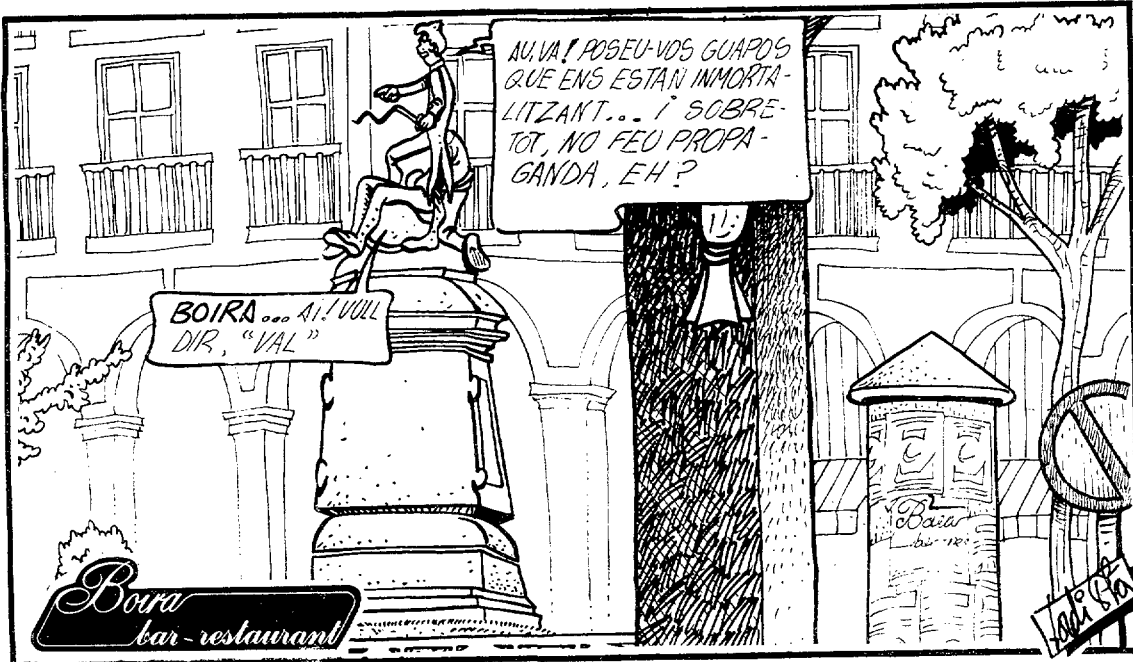
ADMINISTRACIÓ
DE LOTERIA N° 3

Plaça Independència
GIRONA

AGROTEC

oficina tècnica agrícola

Plaça Independència, 14, 1r. 1ª
Tel. 20 55 08 - Girona

CONFECCIONES

J. Ferrer

Saluda els seus amics i clients
i els recorda
que després de les rebaixes
posarem a la seva disposició
tot el gènere de primavera

Vesteixi de confecció
feta a mida per a vostè

PL. INDEPENDÈNCIA, 2
TELÈFON 20 35 25

GIRONA